

ЛОГІКА ФІЛЬМУ

(УРОК У 7-МУ КЛАСІ)

Вікторія Горovenko,
вчитель, гімназія № 290 (м.Київ)

Тема. Ознайомлення з мистецтвом кінематографа, особливостями творчого кінопроцесу.

Мета. Поглиблення знань учнів у галузі мистецтва кінематографа, формування навичок естетичного сприймання та оцінної діяльності. Розвиток образного мислення, асоціативної пам'яті та уяви, формування естетичних потреб і смаку.

Види діяльності: бесіда про мистецтво кінематографа; лабораторна робота з творчими елементами.

Тип уроку: комбінований, урок-дослідження.

Обладнання: для вчителя – фотографії засновників кіно, таблиці, відеомагнітофон, відеозаписи фрагментів наукових, документальних, мультиплікаційних фільмів: передача з циклу "Машини часу", м/ф "Фільм, фільм, фільм", приладдя і речі для проведення творчої роботи "Лабораторія фільму"; для учнів – альбом для малювання, фломастери, фарби, пензлі, зошит.

Методи і прийоми, що використовує вчитель на уроці: розповідь, коментар, актуалізація знань, демонстрація наочності, порівняльний аналіз, організація творчої діяльності учнів.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань.

Фронтальні запитання:

1. Чи можна вважати кінематограф мистецтвом?
2. Порівняйте кіно з іншими видами мистецтв: літературою, живописом, театром, фотографією.
3. Яке значення має слово "художник" у кінематографі, поясніть вузьке й розширене значення цього слова в кіно?

4. Хто головний у створенні кінострічки?

III. Мотивація навчальної діяльності.

Чи можна стверджувати, що кіно є мистецтвом образотворчим (візуальним)?

IV. Оголошення теми уроку.

Сьогодні ми розглянемо поняття кінокадру як окремого зображення; порівняємо засоби створення образу в кіно й інших видах образотворчого мистецтва.

V. Вивчення нового матеріалу.

VI. Визначення теми та завдань уроку.

Оголошення проблемних питань:

– ми дізнаємося, як відбувається процес компонування кінокадру;

– визначимо художні прийоми компонування кінокадру;

– дізнаємося, за якими законами формується й упорядковується зображення на кіноплівці;

– визначимо ознаки гарно відзнятого фільму.

VII. Творча робота "Лабораторія фільму".

Порядок проведення творчої роботи:

1. Оголошення про набір наукових співробітників до творчої лабораторії фільму (робота в групах).

2. Учитель ділить клас на чотири науково-дослідницькі групи.

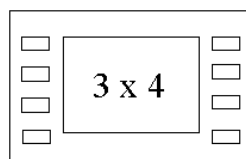
3. Кожна група отримує картки для ознайомлення з проблемним питанням.

4. Протягом декількох хвилин науково-дослідницька група визначає можливі варіанти й рішення.

5. Після цього усі проблемні питання розглядаються всім класом у "лабораторії", результати досліджень фіксуються як висновки.

Цікавинка. Усім відомо, що фільм – це послідовна демонстрація окремих кадрів, які рухаються із заданою швидкістю – 24 кадри за секунду. Тоді людина бачить на екрані плавне неперервне зображення... Але, як з'ясувалося, не кожна людина! Зір австралійських аборигенів влаштований таким чином, що вони бачать розділові смужки між кадрами і сприймати відеоряд, тобто дивитися фільм, не можуть.

Проблемне питання I

Картка № 1
Чому кінокадр має співвідношення сторін 3 x 4 і витягнутий горизонтально?

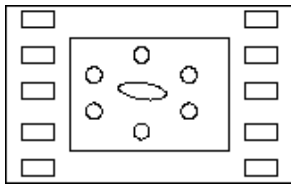
Пояснення вчителя. По-перше, кінокадр є картинкою – композиційно побудованим зображенням; отже, має будуватися за законами візуального твору. По-друге, враховуються особливості сприймання: око людини має горизонтальний (на кут 54 градуси) та вертикальний (на кут 37 градусів) рух; воно описує прямокутник у співвідношенні сторін 3 x 4; людина має двоє очей, розташованих горизонтально.

Після заслуховування учнівських версій по кожному пункту вчитель проводить коригування та пояснює сутність питання. Висновки учні занотують у зошити.

Запис у зошитах:

Правило I. Оптимальними для кінокадру є співвідношення сторін 3 x 4, завдяки конструкції очей та особливостям людського сприйняття.

Проблемне питання II

Картка № 2
Скільки може побачити око або яка кількість головних елементів повинна бути в кінокадрі?

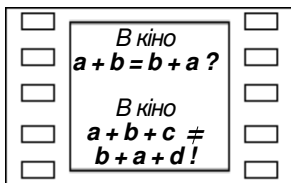
Пояснення вчителя. Проведемо дослід: на столі розташуємо до 15 дрібних предметів (ручки, олівці, зошити, косметичне приладдя, чашку, ложку тощо), накритих тканиною; учасники експерименту по черзі мають підійти до стола, відкрити тканину і за 7–10 секунд запам'ятати якомога більше предметів. Дослід можна ускладнити: учні мають запам'ятати й назвати предмети, зображені у великій кількості на фотографії чи репродукції картини (натюрморту). Як правило, учні називають від п'яти до семи предметів.

Зауваження. Незначна кількість предметів (не більше семи), що сприймається людиною, зумовлена особливістю пам'яті. Тому наявність у кадрі більше семи головних елементів сприймається як хаос.

Запис у зошитах:

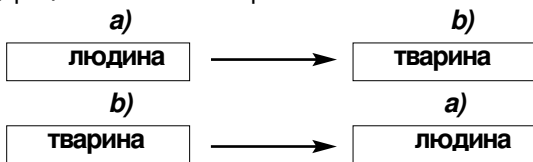
Правило II. Для нормального візуального сприйняття зображення в кадрі повинно бути не більше семи об'єктів.

Проблемне питання III

Картка № 3
Чи діють у кіно математичні закони? На прикладі формули $a + b = b + a$

Пояснення вчителя. Усім відома математична формула $a + b = b + a$. Чи діє цей математичний закон у кіно? Відпрацюймо його на зображеннях а і b.

У вчителя заготовлено два малюнки-кадри: на одному зображено печерну людину, що біжить (a), на друго-

му – мамонта чи динозавра (b). Напрямок руху на зображеннях повинен бути однаковим.

Демонструємо зображення a і b у різному порядку. Записуємо на дошці:

$a + b$ не дорівнює $b + a$.

Чи означає це, що математичні закони в кіно не діють? Демонстрація зображень a і b у різному порядку дає різне уявне дійство – чи то людина полює на здобич (c), чи людина рятується від нападу тварини (d). Тому до формули треба додати ще два компоненти (c і d), тоді формула набере вигляду:

$a + b + c$ не дорівнює $b + a + d$,

що не містить протиріччя.

Висновок. Головною рисою кінематографа є особлива послідовність кадрів, задана режисером, що забезпечує логічний зв'язок і сенс. Цей процес є виражальним засобом кіно і називається монтажем.

Запис у зошитах:

Правило III. Монтаж – це логічний зв'язок, що виникає при конкретному поєднанні різних кінофрагментів.

Проблемне питання IV

Чи згадаєте, про що запитують людину, яка щойно подивилася кінострічку? Як називається фільм і про що він?

Отже, наше наступне питання – про актуальність сюжету в кіно. Як ви знаєте, перші фільми були коротесенькими (2–3 хвилини) і не потребували ані сюжету, ані яскравих сюжетних ліній. Чи можливо й сьогодні обійтися без літературної основи?

Картка № 4
Сюжет у кіно: необхідність чи забаганка кіномитців?

Пояснення вчителя. Пояснення вчителя. Чи можливо одержати якісний кінофільм, якщо знехтувати логічним порядком сюжетної розповіді й не використовувати монтажні прийоми?

Учитель роздає дидактичний матеріал (вісім зображень у довільному порядку).

Завдання. Розкласти зображення так, щоб отримати послідовну логічну візуальну розповідь. Прокоментувати отриманий сюжет, кілька його можливих версій.

Висновок: Фільм – це завжди розповідь, що доводиться до глядачів за допомогою виражальних засобів і

прийомів кінематографа. Тому сюжетна канва для кожного фільму обов'язкова. Запитання: "Що хоче сказати автор фільму?" – завжди актуальне.

Запис у зошитах:

Правило IV. Фільм повинен мати гарну літературну основу, містити логічно побудовану розповідь.

VIII. Підсумок уроку.

Тепер можна підбити підсумок нашої дослідної роботи "Лабораторія фільму" і визначити ознаки гарно знятої кінокартини:

По-перше,

як вид синтетичного мистецтва

фільм – це витвір мистецтва, що побудований за специфічними художніми кінематографічними законами.

По-друге,

як вид образотворчого (візуального) мистецтва

фільм – це сукупність зображень, послідовно зафіксованих на плівку і з'єднаних у єдину тематичну композицію.

Учитель аналізує й оцінює активну роботу учнів на уроці.

IX. Домашнє завдання:

- повторити за підручником з літератури побудову літературного твору;
- згадати цікаві кадри з улюблених кінокартин;
- творча робота: одержати імітацію руху зображення, намалювавши на однаковому тлі героя у двох різних фазах руху (дівчинка плигає, діти кидають м'яча тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. Вайсфельд И. Встречи с Х музой : в 2-х кн. – М.: Просвещение, 1981.
2. Я познаю мир : детская энциклопедия : Кино. – М.: АСТ, 2000.
3. Нечай О. Основы киноискусства. – М.: Просвещение, 1989.
4. Создание фильма / сост. Венжер М. – М.: ВТО "Киноцентр", 1990.
5. Ширман М. Силует на екрані. – К.: Мистецтво, 1989.

ПОРТРЕТ – ДЗЕРКАЛО ДУШІ (УРОК МИСТЕЦТВА В 5-МУ КЛАСІ)

Руслана Дзюра,

*учитель, Великоомелянський НВК "школа-гімназія" (Рівненський р-н, Рівненська обл.),
переможець заочного Всеукраїнського конкурсу "Серце віддаю дітям", V-те місце в номінації "Мистецтво"*

Мета. Дати уявлення учням 5-го класу про портрет як жанр у різних видах мистецтва, програмну музику.

Завдання уроку. Поглиблювати знання учнів про відтворення образу людини в мистецтві, формувати уявлення про поняття "програмна" музика, її різновиди (музичне мистецтво); камерний портрет (образотворче мистецтво); вчити виявляти характер, емоційний стан людини за допомогою аналізу кольорової гами (у творах живопису) й аналізу засобів музичної виразності (у музичних творах); розвивати і вдосконалювати вокально-хорові, композиційні навички, відчуття пропорції, усвідомлене застосування колористичного рішення для розкриття характеру моделі; виховувати культуру співу, слухання музики, здатність бачити душевну красу людини.

Тип уроку. Комбінований.

Твори для сприймання: Л. ван Бетховен "Елізі"; М.Скорик "Мелодія"; репродукції портретів (на вибір учителя).

ХІД УРОКУ

Компонент – образотворче мистецтво

Вхід у клас під музику з анімаційного фільму "Про картини".

Учитель. На який настрій налаштує вас ця музика? Ця музика звучатиме на уроці ще раз, тож будьте уважні. Свої враження від неї запам'ятайте, пізніше ви відтворите їх на папері – у своїх малюнках.

Прочитайте тему уроку й скажіть, про що ви вже знаєте так добре, що можете розказати товаришам, а що для вас є зовсім невідомим і ви хотіли б про це дізнатись більше? Чого хотіли б навчитися на сьогоднішньому уроці?